

صادرات تا حدی ایفای نقش کرده‌اند تا اقتصاد ایران با توسعه صادرات متحول گردد و به تدریج از نفت محوری و دولت سالاری خارج و به مردم محوری و صادرات محوری غیرنفتی مبدل گردد.

انتخاب اصل ۴۴ به عنوان محور همایش سیزدهم این اصل را به دنبال دارد تا اقتصاد ایران خود را از تار و پود دولت تنیده رها سازد و دولت به عنوان سیاستگذار، تنها با هدایت و نظارت امور حاکمیتی را اعمال نماید و از تصدیگری‌هایی که بخش غیردولتی توان انجام آنرا دارند، اجتناب ورزد.

همایش تبریز در سال ۱۳۷۴ با توجه به تغییر سیاست دولت ششم از تعدیل به تثبیت که تیلور آن در بخشنامه بانک مرکزی مورخ ۷۴/۲/۱ با تثبیت نرخ دلار در سیصد تومان متجلی گردید، با تبادل نظر اتاق بازرگانی تبریز، استاندار وقت آذربایجان شرقی با اینجانب در تیرماه ۱۳۷۴ سامان گرفت و اولین همایش در ۲۱ و ۲۲ مرداد ماه با حضور شخصیت‌های دولتی و دانشگاهی و تولید و صادرکنندگان و هیات ریسه اتاق‌های سراسر کشور به مدت دو روز برگزار شد.

این همایش به دلیل کمبود وقت فاقد فراخوان بود و قطعنامه‌ای در ۱۸ ماده و پیشنهادات در ۶۸ بند به تصویب رسید که می‌توان آنرا مانیفست صادرات ایران نامید. در ماده یک قطعنامه این

همایشی که امسال (۱۳۸۶) در ۲۶-۲۵ مهر ماه در تبریز برگزار گردید، با همایش‌های گذشته دارای تمایز اساسی است. محوریت اصلی همایش‌های گذشته براساس یک شکل ساختاری از اقتصاد ایران انتخاب و اعلام می‌شد ولی همایش اخیر که سیزدهمین آن می‌باشد، یک محور عمده را از اصول قانون اساسی که همان اصل ۴۴ است، برگزیده و عملیاتی کردن آن را که با ابلاغیه مقام فرزانه رهبری در سال‌های ۸۴ و ۸۵ به مرحله اقدام رسید، مورد توجه قرار داده است.

به عبارت دیگر، هم چنانکه عملیاتی کردن اصل ۴۴ در ۲۷ سال گذشته اولین و مهمترین مساله در اقتصاد ملی شمرده می‌شود، انتخاب آن به عنوان محور همایش آغاز تغییرات در گزینش محورها به شمار می‌رود. در ۱۲ سال گذشته که همایش‌ها برگزار شد، با گزینش محورها ضمن ارایه پیشنهادات برای آسان سازی و روان سازی صادرات، مقررات و قوانین دست و پاگیر حذف و قوانین جدید برای افزایش صادرات و دستیابی به روند جهشی تنظیم و در مرحله تصویب قرار گرفت.

این مهم در برنامه سوم و چهارم توسعه تا حدی تحقق یافت و قطعنامه‌های همایش‌های تبریز در تنظیم بخش مربوط به بازرگانی و

“سیزده” خوش‌یمن برای اقتصاد ایران

دکتر محمد باقر صدیقی*

همایش آمده است: "در اصلاح ساختار صنعتی و نظام صادراتی نیازمند تلاش و هماهنگی نهادهای ذریع و طراحی و اجرای برنامه‌های بلند مدت و همسویی و هماهنگی کلیه سیاستگذاری‌های کلان اقتصادی با همدیگر می‌باشد."

دو قسمت دیگر این ماده و ماده‌های دیگر بیانگر آن است که همایش، صادرات را یک بخش انتزاعی از اقتصاد کشور ندانسته و سیر تحولی در آن را منوط به تحول در کل ساختار اقتصاد ایران می‌داند. در دومین همایش تحت عنوان "اقتصاد بدون نفت" به عنوان محوریت اصلی که از فرازی از سخنان مقام فرمانده رهبری که "آرزو دارم اقتصاد ایران بر مبنای درآمد‌های غیرنفتی اداره شود" استنباط شده بود، با حضور بسیاری از دانشگاهیان، اساتید و اقتصاد دانان، تولیدکنندگان و صادرکنندگان، مسوولان اجرایی، وزاری بازرگانی، صنایع، اقتصاد و معاونان وزرای استانداران، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، هیات ریسه اتاق‌های سراسر کشور به عنوان مجمع اقتصاد ایران با سخنرانی افتتاحیه ریاست وقت مجلس شورای اسلامی حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای ناطق نوری در ۲۱ و ۲۲ مرداد ۱۳۷۵ آغاز به کار کرد این همایش یکی از پربرترین همایش‌ها به شمار می‌رفت که در آن علاوه بر بررسی عضویت در سازمان جهانی تجارت (WTO) و فرصت‌ها و تهدیدهای آن، پیشنهاد دائمی شدن دبیرخانه همایش، تعیین "روز ملی صادرات"، تعیین نشان صادرات و اهدای جوایزی به صادرکنندگان نمونه و قطعنامه‌ای که در آن توصیه شده بود "عضویت ایران در سازمان تجارت جهانی جدی تلقی شود و تهدیدها و فرصت‌های آن مورد کالبد شکافی علمی قرار گیرد نیز ارایه گردید." علاوه بر آن، در دو قطعنامه صادره در ۲۲ مرداد ماه ۱۳۷۵ قید شده است که:

* صادرات به عنوان محور برنامه‌ریزی اقتصادی قرار گیرد.

* از وابستگی اقتصاد کشور به نفت طی یک برنامه‌ریزی منظم کاسته شود (سال به سال).

* اصلاحات ژرف در ساختارهای پولی و بانکی کشور که یک ضرورت است، انجام گیرد.

ملاحظه می‌شود که در سال ۱۳۷۵ همایش تبریز خواستار اصلاحات در ساختارهای پولی و بانکی کشور شده، یعنی بیماری را تشخیص و درمان آن خواستار شده است. پس از گذشت ۱۲ سال رییس جمهور دولت نهم دستور داد تا کمیته‌ای به ریاست معاون اول رییس جمهور برای اصلاحات ساختارهای پولی و بانکی کشور تشکیل و گزارش خود را ارایه نماید.

گفتنی است که در گذشته و از سال ۱۳۷۷ به بعد بخشی از مصوبات همایش‌ها مانند تعیین روز ملی، تعیین جوایز صادراتی صادرکنندگان نمونه و ... توسط مسوولان به ویژه وزیر بازرگانی دولت آقای خاتمی اجرا شد و در برنامه سوم و چهارم توسعه، بخشی از قطعنامه‌ها در امور بازرگانی و صادرات عملیاتی گشت مانند ماده ۱۷۷ برنامه سوم که از خوشه‌های صادراتی سخن می‌گوید و چون این ماده در برنامه سوم اجرا نشد، به برنامه چهارم تحت ماده ۲۳ انتقال یافت (بحث خوشه‌های کسب و کار در سال ۱۹۲۰ توسط آلفرد مارشال اقتصاددان آمریکایی مطرح شده است) و

انتخاب اصل ۴۴ به عنوان محور همایش سیزدهم این اصل را به دنبال دارد تا اقتصاد ایران خود را از تار و پود دولت تنیده رها سازد و دولت به عنوان سیاستگذار، تنها با هدایت و نظارت امور حاکمیتی را اعمال نماید

پس از گذشت هفت سال از برنامه سوم و سه سال از برنامه چهارم، به تازگی توسط وزارت بازرگانی در حال اجرا شدن پس از تصویب در هیات دولت می‌باشد.

باتوجه به اینکه در تنظیم فراخوان‌ها و قطعنامه‌ها به اهداف کلان برنامه‌ها به ویژه به آرمان‌های مندرج در چشم انداز ۲۰ ساله توجه می‌شد لذا ضرورت دارد کمیته‌ای مستقل یا وابسته به یکی از کمیته‌های تخصصی از اولین تا آخرین همایش (سیزدهم) فراخوان‌ها و قطعنامه‌ها را مورد بررسی و با قوانین و آیین‌نامه‌ها و مقررات تطبیق دهند تا مشخص شود چه میزان از پیشنهادات حساس و سرنوشت ساز همایش‌ها قدرت اجرا یافته‌اند. گفتنی است، از آغاز همایش افق ۲۰ ساله ۱۹۹۴ در مد نظر بوده و سرانه یک هزار دلار بر صادرات غیرنفتی هدف بوده است که در سال ۱۳۸۵ با ۱۶ میلیارد دلار صادرات به سرانه کمتر از دو بیست دلار دست یافته‌ایم. شاید گفته شود که هفتاد میلیارد دلار صادرات غیرنفتی بلند پروازانه است. باید گفت که ظرفیت اقتصاد ایران فراتر از یک هزار دلار سرانه می‌باشد و می‌توان با

روش‌های قانونی و تشویق‌ها صادرات را همانگونه که در برنامه چهارم آمده، در مسیر جهشی قرار داد و به آن میزان که در برنامه مقرر شده، دست یافت.

دولت اردوغان با اصلاحات ساختاری در آغاز قرن ۲۱ صادرات ترکیه را در سال ۲۰۰۶ به ۸۵ میلیارد دلار رساند؛ قطعاً ظرفیت اقتصاد ایران فراتر از ترکیه می‌باشد.

همایش‌های تبریز علاوه بر توجه به توسعه صادرات غیرنفتی، هدف الفت قلب‌ها و تبادل نظر و تضارب آرا را دارد و سعی می‌کند پلی بین تجربه و تلاش با دانش و دانشگاه و بین تجار و کارآفرینان و اقتصاددانان و دانشگاهیان و در نهایت بین صنعت و تجارت و دانشگاه به وجود آورد تا به عنوان مجمع اقتصاد ایران، پایگاهی ملی برای تبادل نظر و تضارب آرا داشته و به تدریج از یک همایش ملی در صورت مصلحت به یک همایش منطقه‌ای (اکو) و سپس بین‌المللی تبدیل شود.

می‌توان برای افزایش تجارت بین دولت‌های عضو اکو حداقل هر دو سال یکبار همایش تبریز را منطقه‌ای کرد. جا دارد اشاره کنم که همایش سیزدهم با قطعنامه ۲۷ ماده‌ای خود به کالبد شکافی اصل ۴۴ روی آورده و ضمن توجه به مفتوح ماندن پنجره پیشنهادات در زمان اجرا به دو نکته کلیدی نیز اشاره کرده است و آن اینکه، در واگذاری‌ها تلاش شود که ضمن سهیم کردن همه مردم ایران با ارایه روش‌ها، بخشی از سهام شرکت‌ها به دانشگاهیان، معلمان، نخبگان و اندیشه ورزان و ... واگذار و تلاش شود که اینگونه سهامداران به تدریج وارد چرخه مدیریت شرکت‌های واگذار شده گردند و نکته دیگر اینکه، واگذاری‌ها به نحوی باشد که نهادهای شبه دولتی و به طور کلی، نهادهایی که در سرمایه آنها دولت و نهادهای عمومی سهیم هستند، مجدداً وارد چرخه خرید نشوند تا تجربه جیب به جیب شدن‌های گذشته تکرار نشود و طبق اساس اصل ۴۴ اقتصاد ایران از دولت و نفت محوری به تدریج دوری گزیند و به یک اقتصاد پویا، مردم محور (تعاونی و خصوصی) و صادرات محور تبدیل گردد. جا دارد از کلیه افراد و نهادهای همکار چه در استان و چه در کل کشور قدردانی شود و یاد و نام دو همکار در گذشته مرحوم دکتر شاه رکنی استاد فقید دانشگاه علامه و مرحوم دکتر نیشابوری استاد فقید دانشگاه تبریز گرامی داشته شود

* دبیر سیزدهمین همایش ملی توسعه صادرات غیرنفتی کشور

